

ISSN 2224-025X

НАУКОВІ ЗБІТКИ

Державного
природознавчого
музею

Випуск 41 / 2025

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 41

Львів 2025

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2025. – Вип. 41. – 234 с.

До 41-го випуску збірника «Наукові записки Державного природознавчого музею» увійшли статті та короткі повідомлення з природничої музеології, екології, зоології, ботаніки, а також інформація про діяльність музею у 2024 році, конференції і музейні проєкти.

Для екологів, зоологів, ботаніків, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків та інших природоохоронних установ і організацій.

Proceedings of the State Natural History Museum. – Lviv, 2025. – Issue 41. – 234 p.

The 41th issue of the periodical «Scientific Notes of the State Museum of Natural History» includes articles and short reports of natural historical museology, ecology, zoology, botany, as well as information about the museum's activities in 2024, conferences, and museum projects.

For ecologists, zoologists, botanists, employees of museums of natural profile, reserves, national nature parks and other environmental institutions and organizations.

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpdm.2025.41>

ISSN 2224-025X

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Заступник головного редактора

Відповідальний секретар

Технічний редактор

Капрусь І. Я. д-р біол. наук, проф.

Климишин О. С. д-р біол. наук, с.н.с.

Орлов О. Л. канд. біол. наук

Гураль Р. І. канд. біол. наук

Бокотей А. А. д-р біол. наук, с.н.с.; Войчишин В. К. канд. біол. наук, с.н.с.; Годунько Р. Й. канд. біол. наук, с.н.с.; Гураль-Сверлова Н. В. канд. біол. наук, с.н.с.; Дзюбенко Н. В. канд. біол. наук; Радченко О. Г. д-р біол. наук, проф.; Різун В. Б. канд. біол. наук, с.н.с.; Середюк Г. В. канд. біол. наук; Сусуловський А. С. канд. біол. наук, с.н.с.; Третяк П. Р. д-р біол. наук, проф.; Фальтинович В. д-р біол. наук, проф. (Польща); Царик Й. В. д-р біол. наук, проф.; Шрубович Ю. Ю. канд. біол. наук; Яницький Т. П. канд. біол. наук

EDITORIAL BOARD

Kaprus I. Y. (*Editor-in-Chief*), Klymyshyn O. S. (*Associate Editor*), Orlov O. L. (*Managing Editor*), Gural R. I. (*Technical Editor*), Bokotey A. A., Voichyshyn V. K., Godunko R. J., Gural-Sverlova N. V., Dzubenko N. V., Radchenko O. G., Rizun V. B., Serediuk H. V., Susulovsky A. S., Tretjak P. R., Faltynowicz W., Tsaryk J. V., Shrubovych J. J., Yanitsky T. P.

*Рекомендовано до друку вченою радою Державного природознавчого музею
(протокол № 10 від 23 жовтня 2025 року)*

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2025

Хроніка

ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ НАН УКРАЇНИ У 2024 РОЦІ

В межах виконання фундаментальної теми «Філогенетичні та антропогенні фактори фауно- та флорогенезу модельних груп біоти України» здійснено ревізію викопних представників амфіотичної родини одноденок Ameletopsidae, з описом нового роду з еоцену Європи. Встановлено, що фауногенез гетеростраків (підклас Heterostraci) у ранньодевонському палеобасейні Поділля був започаткований хвилею мігрантів із Гренландії та Канадської Арктики. Встановлено, що Neogastropoda в крейдовому періоді були представлені щонайменше 20 родинами і 151 родом. На основі молекулярних та морфологічних досліджень представників ряду Mononchida (Nematoda, Euporlia) встановлено роль таксонів орієнтального походження в формуванні регіональних фаун західної Палеарктики. Проаналізовано розповсюдження в Україні антропохорних видів наземних молосків кавказького походження. Найбільший потенціал розширення ареалів мають слизняки *Krynckillus melanocephalus* і *Deroceras caucasicum*. Досліджено таксоцени колембол МБР «Розточчя», які включають дев'ять біотопних груп видів. Серед них переважають групи лісових видів (28,9%) і видів, які диференціюють болотний тип екосистем. З'ясовано присутність в Українських Карпатах значного числа ендемічних та субендемічних видів судинних рослин, які формують три хот-споти: Чорногора, Свидовець, Мармарош і Чивчини.

В рамках виконання фундаментальної теми «Екологічна оцінка стану заплавних екосистем в умовах глобальних змін природного середовища» з'ясовані основні морфологічні і функціональні зміни ґрунтів заплавних комплексів під впливом антропогенних трансформацій. Проведено опис та екологічну оцінку 98 потенційно цінних об'єктів водно-болотних угідь, площею 5000 га. У результаті аналізу встановлено 34 особливо цінні об'єкти, на які будуть підготовані обґрунтування для створення нових об'єктів ПЗФ. На підставі тривалого моніторингу рослинності заплавних комплексів 94 моніторингових ділянок території Українських Карпат та Закарпатської рівнини, побудовано прогностичні моделі змін заплавних екосистем, заплавних типів ґрунтів та окремих груп біоти в умовах глобальних антропогенно-кліматичних змін. Продовжено моніторинг біорізноманіття та заходи природоохоронного менеджменту з метою відновлення вибраних ділянок МВБУ «Долина нарцисів». Проаналізовано результати впровадження національного Плану дій щодо збереження лелеки чорного *Ciconia nigra* L. в Україні впродовж перших чотирьох років його виконання.

Під час виконання заключного етапу прикладної теми «Аналіз історії формування музейних фондів із застосуванням музейно-інформаційного ресурсу Центр даних «Біорізноманіття України» науково опрацьовано і виділено різні типи віртуальних колекцій з фондів ДПМ НАНУ та інших установ: таксономічні – роди Neckera (Huperziaceae), ряд Odonata, Omophron, Trechus, Duvalius (Carabidae), Habroloma, Capnodis (Buprestidae), Endomychidae; еталонні – колекція типового матеріалу ДПМ

НАНУ; авторські – І.Б. Коновалової, О.Т. Кузяріна, Ю. Макульського, А.К. Малиновського, В.В. Меламуда, В.Б. Різуна, Я. Роубала, А.Г. Савицької, Г.В. Середюк, М.П. Слободяна, Т.П. Яницького; установ – Зоологічного музею Ужгородського національного університету, Зоологічного музею кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Визначені регіони і час зборів рослин та комах окремими збирачами. Створено та опубліковано два випуски каталогу оцифрованих колекцій ДПМ НАНУ.

В межах виконання прикладної теми *«Методологічні засади експертної оцінки наукового потенціалу природничих колекцій»* розроблено методику визначення унікальних предметів з природничих колекцій Музейного фонду України. Напрацьовані підходи і критерії інтегральної експертної оцінки включають: збереженість, наукову та історичну цінності, науково-освітній потенціал тощо. На підставі визначених критеріїв створений реєстр унікальних предметів з модельної колекції опудал птахів. Оцифровано 552 музейних предмети (3312 зображень) – птахів з вадами забарвлення і хижих птахів. Оцифровані матеріали розміщені у відкритому доступі на порталі Центр даних «Біорізноманіття України».

В межах виконання проєкту за підтримки Національного фонду досліджень України *«Оцифрування природничих колекцій, що зазнали uszkodження внаслідок бойових дій і супутніх факторів: розробка протоколів і впровадження на базі Державного природознавчого музею НАН України»* оцифровано 12708 зразків з фондів Музею. Дані щодо оцифрованих зразків опубліковано на веб-ресурсах Центр даних «Біорізноманіття України», GBIF та OpenHerbarium. Проведено тестування методів молекулярно-генетичного баркодингу з використанням музейних зразків, ізольовано ДНК з 163 зразків рослин і безхребетних тварин, а успішно ампліфіковані результати для 58 зразків рослин опубліковано на веб-ресурсах BOLD та GenBank. Розроблено і опубліковано на Zenodo методичні рекомендації з оцифрування уразливих колекцій.

Впродовж 2024 року в музеї працювали дві виставки та частина постійної експозиції «Льодовикова епоха». За результатами виконання наукових досліджень і науково-фондової роботи опубліковано 162 наукових та науково-популярних праць. Серед них 2 монографії, 1 розділ колективної монографії, 1 збірник наукових праць, 4 науково-довідкові видання (каталоги), 1 навчальний посібник, 2 виробничо-практичні видання, 40-й випуск «Наукових записок Державного природознавчого музею», 26 статей у наукових та періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, 10 статей у наукових періодичних виданнях, які включені до інших наукометричних баз даних, 18 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 19 статей в інших наукових виданнях, 21 тези доповідей та 49 матеріалів конференцій, науково-популярна стаття 8 датасетів та 2 хроніки.

Х.І. Архіпова, О.Б. Вовк

ЗМІСТ	CONTENTS
Музеологія * Museology	Стор.
Климишин О. С. Науковий потенціал колекції зозулинцевих у гербарії Державного природознавчого музею НАН України	3
• Scientific potential of the <i>Orchidaceae</i> Juss. collection in the herbarium of the State Natural History Museum of the NAS of Ukraine	
Гураль Р. І., Гураль-Сверлова Н. В. <i>Helix pomatia</i> і <i>H. thessalica</i> (Gastropoda, Helicidae) в малакологічному фонді Державного природознавчого музею НАН України та діагностична цінність окремих конхологічних ознак	15
• <i>Helix pomatia</i> and <i>H. thessalica</i> (Gastropoda, Helicidae) in the malacological collection of the State Natural History Museum of the NAS of Ukraine and the diagnostic value of some conchological traits	
Екологія * Ecology	
Химин О. І., Капрусь І. Я. Вплив віку монокультури дуба червоного на екологічну структуру таксоцену колембол	29
• Impact of red oak monoculture age on the ecological structure of the collembola taxocene	
Сідак С. Ю., Капрусь І. Я. Населення колембол деревних мікрооселищ старовікових лісів Східних Карпат	39
• Collembola population of woody microhabitats of old-growth forests of the Eastern Carpathians	
Білонога В. М., Кияк В. Г. Особливості моніторингу популяції <i>Pinus cembra</i> L. (Pinaceae) у Чорногорі (Українські Карпати)	51
• Approaches to monitoring the population of <i>Pinus cembra</i> L. (Pinaceae) in Chornohora massifs (Ukrainian Carpathians)	
Бриндзя І. В., Гойванович Н. К. Оцінка обізнаності мешканців Львівщини про стан криничної води та її вплив на здоров'я	61
• Assessment of the awareness of the residents of the Lviv region about the state of spring water and its impact on health	
Гойванович Н. К. Нанотехнології в сільському господарстві: вплив «Аватар-2 органік» на підвищення продуктивності мікрозелені	67
• Nanotechnology in agriculture: influence of «Avatar-2 organic» to enhance microgreen productivity	

- Карпінець Л. І., Лобачевська О. В.** Сезонна динаміка вмісту мінеральних форм нітрогену у пагонах моху *Atrichum undulatum* (Hedw.) P. Beauv. залежно від умов лісових екосистем Українського Розточчя 75
- Seasonal dynamics of the nitrogen mineral forms content in the shoots of the moss *Atrichum undulatum* (Hedw.) P. Beauv. depending on conditions of the Ukrainian Roztochia forest ecosystems

- Кім Н. А.** Зміни активності ферментів антиоксидантного захисту і вмісту ТБК-активних сполук у клітинах мохів лісових екосистем залежно від екологічних умов місцевиростань 87
- Changes of the activity of antioxidant protection enzymes and the content of TBC-active compounds in mosses cells of forest ecosystems depending on the ecological conditions of the growing site

Зоологія * Zoology

- Гриценко В. М.** Осіння міграція білого лелеки (*Ciconia ciconia*) в Україні у 2018-2024 рр. 97
- Autumn migration of the White Stork (*Ciconia ciconia*) in Ukraine in 2018-2024

- Бокотей А. А., Дзюбенко Н. В.** Дослідження та охорона чорного лелеки *Ciconia nigra* L. в Україні: 2017-2024 роки 103
- Study and conservation of Black Stork *Ciconia nigra* L. in Ukraine: 2017-2024

- Андрющенко Ю. О., Федун О. М., Семіроз А. В., Осъмачко О. М.** Деякі особливості перельотів птахів на півночі Українських Карпат у серпні–жовтні 2023 року 115
- Some peculiarities of bird flights in the northern of Ukrainian Carpathians in August – October 2023

- Франчук М. В., Бачук Л. В.** Результати синхронних обліків тетерука євразійського (*Tetrao tetrix*) в Рівненському природному заповіднику в 2013-2023 рр. 137
- Results of synchronous recordings of Black Grouse (*Tetrao tetrix*) in Nature Reserve Rivnenskyi in 2013-2023

- Москаленко Ю. О., Плющ С. О.** Опорна мережа орнітологічного моніторингу Чорноморського біосферного заповідника: нарис історії формування 147
- The core network for ornithological monitoring of the Black Sea Biosphere Reserve: a historical overview of its formation

- Гуштан Г. Г., Любинець І. П.** Загальна чисельність та спектр родин таксоценів панцирних кліщів (Acari, Oribatida) Яворівського НПП 157
- Total density and spectrum of taxocene families of oribatid mites (Acari, Oribatida) on the Yavoriv NNP

- Різун В. Б., Яницький Т. П., Заморока А. М.** *Dixus clypeatus* (P. Rossi, 1790) (Coleoptera, Carabidae) – новий вид і рід для фауни західного регіону України 163
- *Dixus clypeatus* (P. Rossi, 1790) (Coleoptera, Carabidae) – a new species and genus for the fauna of the western region of Ukraine

Ботаніка * Botany

- Кузярін О. Т.** Доповнення до флори Білогорського торфовища (м. Львів) ... 173
- Additions to the flora of the Bilohorshcha peatery (Lviv)

- Дідух Я. П., Розенбліт Ю. В., Кучер О. О., Чусова О. О., Пашкевич Н. А.** Топологічна диференціація рослинності Малого Полісся 179
- Topological differentiation of vegetation of the Male Polissia region

- Борсукевич Л. М.** Флористична структура рослинності класу *Salicetea purpureae* Moor 1958 в Україні 191
- Floristic structure of vegetation of the class *Salicetea purpureae* Moor 1958 in Ukraine

- Горбняк-Юліна Л. Т.** *Crocus heuffelianus* Herb. на території національного природного парку «Подільські Товтри» 201
- *Crocus heuffelianus* Herb. on the territories of the National nature park «Podilski Tovtry»

Короткі повідомлення * The brief messages

- Глеба В. М., Гураль Р. І.** Китайська беззубка *Sinanodonta woodiana* (Bivalvia: Unionidae) у рибогосподарських ставках Закарпатської області 211
- Chinese toothless bivalve *Sinanodonta woodiana* (Bivalvia: Unionidae) in fish ponds of the Transcarpathian region

- Глеба В. М., Гураль-Сверлова Н. В.** *Monacha claustralis* (Gastropoda: Hygromiidae) у Закарпатській області 213
- *Monacha claustralis* (Gastropoda: Hygromiidae) in the Transcarpathian region

Ювілейні дати * Anniversaries

<i>Бокотей А. А., Савицька А. Г.</i> Заходи з вшанування пам'яті Володимира Дідушицького (до 200-річчя від дня народження)	215

Хроніка * Current issues

<i>Архіпова Х. І., Вовк О. Б.</i> Про діяльність Державного природознавчого музею НАН України у 2024 році	219
<i>Дзюбенко Н. В., Савицька А. Г.</i> Виставково-освітній проєкт «Експедиція до Антарктиди»	221
<i>Різун В. Б., Погрібний О. О.</i> ХІХ львівська ентомологічна школа «Актуальні проблеми вивчення ентомофауни західного регіону України» ..	224

Правила для авторів * Rules for authors

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 41

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Issue 41

Українською та англійською мовами

Головний редактор Ігор Ярославович Капрусь

Комп'ютерний дизайн і верстка: Олександр Семенович Климишин,
Тарас Михайлович Щербаченко

Адреса редакції:

79008 Львів, вул. Театральна, 18

Державний природознавчий музей НАН України

тел.: +38(032)2357002; e-mail: editorship@smnh.org, trilobit6@gmail.com

<https://science.smnh.org>

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 18,4. Наклад 100 прим.

Виготовлення оригінал-макета здійснено в Лабораторії природничої музеології
Державного природознавчого музею НАН України
Друк ТзОВ «Простір М» 79000 Львів, вул. Чайковського, 8